

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Terentivs,|| A` M. Antonio Mvreto|| locis prope
innumerabilibus|| emendatus.||**

Terentius Afer, Publius

Venetiis, 1558 [erschieden] 1559

Actvs Primi

[urn:nbn:de:gbv:45:1-723936](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-723936)

P H O R M I O

Quia primas partes qui aget, is erit Phormio
 Parasitus, per quem res agetur maxime.
 Voluntas uostra si ad poetam accesserit,
 Date operam, adeste æquo animo per silentium;
 Ne simili utamur fortuna, atque usi sumus,
 Cum per tumultum noster grex motus loco est:
 Quem actoris uirtus nobis restituit locum,
 Bonitasq; uostra adiutans, atque æquanimitas.

ACTVS PRIMI SCENA PRIMA.

D A V V S.

D. Micus summus meus, & popularis Geta
 Here ad me uenit: erat ei de ratiuncula
 Iam pridem apud me relliquum pauxillum
 Nummorum: id ut conficerem. confeci: affero.
 Nam herilem filium eius duxisse audio
 Vxorem: ei credo munus hoc conraditur.
 Quàm inique comparatum est ij, qui minus habent,
 Ut semper aliquid addant diuitioribus.
 Quod ille unciatim uix demenso de suo,
 suum defrudans genium, compar sit miser,
 Id illa uniuersum abripiet, haud existumans
 Quanto labore partum. porro autem Geta
 Ferietur alio munere, ubi hera pepererit:
 Porro alio autem, ubi erit puero natalis dies,
 Vbi initiabunt: omne hoc mater auferet:
 Puer caussa erit mittundi. sed uideon' Getam?

ACTVS

ACTVS PRIMI SCENA II.

GETA, DAUVS.

G. I quis me quæret rufus. D. præsto est, desine. G. oh,

At ego obuiam conabar tibi Daue. D. accipe, hem:

Lectum est, conueniet numerus, quantum debui.

G. Amo te, & non neglexisse habeo gratiam.

D. presertim ut nunc sunt mores: adeo res redit:

Si quis quid reddit, magna habenda est gratia.

Sed quid tu es tristis? G. ego ne? nescis quo in metu, &

Quanto in periculo sim. D. quid istuc est? G. scies,

Modo ut tacere possis. D. abi sis insciens:

Cuius tu fidem in pecunia perspexeris,

Verere ei uerba credere? ubi quid mihi lucri est

Te fallere? G. ergo ausculta. D. hæc operam tibi dico.

G. Senis nostri Daue fratrem maiorem Chremem

Nostin? Da. quid ni? Ge. quid? eius gnatum Phædrum?

D. Tanquam te. G. euenit, senibus ambobus simul,

Iter illi in Lemnum ut esset, nostro in Ciliciam

Ad hospitem antiquom: is senem per epistolas

Pellexit, modo non montes auri pollicens.

D. Cui tanta erat res, & supererat? G. desinas:

Sic est ingenium. D. oh, regem me esse oportuit.

G. Abeuntes ambo hinc tum senes me filijs

Relinquant quasi magistrum. D. o Geta, prouinciam

Cepisti duram. G. mihi usu uenit hoc, scio:

O 2 Memin

P H O R M I O

Memini relinqui me deo irato meo .

Coepi aduorsari primo : quid uerbis opu' st ?
seni fidelis dum sum, scapulas perdidi .

D. Venere in mentem istæc mihi : nam quæ inscitia est,
Aduorsum stimulum calces ? G. coepi his omnia
Facere, obsequi quæ uellent . D. scisti uti foro .

G. Noster mali nil quicquam primo : hic Phædria
Continuo quandam nactus est puellulam
Citharistriam : hanc amare coepit perditæ .
Ea seruibat lenoni impurissimo :

Neque, quod daretur quicquam : id curarant patres,
Restabat aliud nihil, nisi oculos pascere,
Sectari, in ludum ducere, & reducere :
Nos ociosi operam dabamus Phædriæ .

In quo hæc discebat ludo, exaduorsum ei loco
Tonstrina erat quædam : hic solebamus fere
Plerunque eam opperiri, dum inde iret domum .
Interea dum sedemus illi, interuenit

Adolescens quidam lacrumans, nos mirariet :

Rogamus, quid sit : nunquam æque (inquit) ac modo
Paupertas mihi onus uisum est & miserum, & graue .

Modo quandam uidi uirginem hic uicinæ
Miseram, suam matrem lamentari mortuam .

Ea sita erat ex aduorso : neque illi beneuolens,
Neque notus, neque cognatus, extra unam aniculam
Quisquam aderat, qui adiutaret funus . miseritum est .

Virgo ipsa facie egregia . quid uerbis opu' st ?
Commorat omnes nos : ibi continuo Antipho,

Voltis ne eamus uisere ? alius, censeo,
Eamus, duc nos sodes : imus, uenimus,

videmus

Videmus: uirgo pulchra: & quo magis diceris,
 Nihil aderat adiuuenti ad pulchritudinem:
 Capillus passus, nudus pes, ipsa horrida:
 Lacrumæ, uestitus turpis, ut, ni uis boni
 In ipsa inesset forma, hæc formam extinguerent.
 Ille, qui illam amabat fidicinam, tantummodo,
 Satis, inquit, scita est: noster uero. Da. iam scio:
 Amare coepit. G. scin quàm? quò euadat, uide:
 Postridie ad anum recta pergit: obsecrat,
 Ut sibi eius faciat copiam. illa enim se negat:
 Neque eum a quom ait facere: illã ciuem esse Atticam,
 Bonam, bonis prognatam: si uxorem uelit,
 Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster, quid ageret, nescire: & illam ducere
 Cupiebat, & metuebat absentem patrem.
 Da. Non, si redijisset, ei pater ueniam daret?
 Ge. Ille ne indotatam uirginem, atque ignobilem
 Daret illi? nunquam faceret. D. quid fit denique?
 Ge. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
 Homo confidens: qui illum diu omnes perduint.
 Da. Quid is fecit? Ge. hoc consilium, quod dicam, dedit.
 Lex est, ut orbæ, qui sint genere proximi,
 Iis nubant: & illos ducere eadem hæc lex iubet.
 Ego te cognatum dicam, & tibi scribam dicam:
 Paternum amicum me assimilabo uirginis:
 Ad indices ueniamus: qui fuerit pater,
 Quæ mater, qui cognata tibi sit, omnia hæc
 Constringam: quod erit mihi bonum, atque commodum.
 Cum tu horum nihil refelles, uincam scilicet.
 Pater adierit: mihi paratæ lites: quid mea?

O

3

illa

P H O R M I O

- Illa quidem nostra erit . Da. iocularem audaciam .
 Ge. Persuasit homini : factum est : uentum est : uincimus :
 Duxit . D. quid narras? G. hoc, quod audis . D. o Geta,
 Quid te futurum est? G. nescio hercle : unum hoc scio :
 Quod fors feret, feremus æquo animo . Da. placet :
 Hem istuc uiri est officiũ . Ge. in me omnis spes mihi est .
 Da. Laudo . Ge. ad precatorem abeam credo, qui mihi
 sic oret : nunc amitte quæso hunc : ceterum
 Posthac si quicquam, nihil precor . tantummodo
 Non addas ubi ego hinc abiero, uel occidito .
 Da. Quid ille pædagogus, qui citharistram?
 Quid rei gerit? Ge. sic, tenuiter . Da. non multũ habet
 Quod det fortasse . Ge. immo nihil, nisi spem meram .
 Da. Pater eius redijt, an nõ? Ge. nondũ . Da. quid? senem
 Quoad expectatis uostrum? Ge. non certum scio :
 Sed epistolam ab eo allatam esse audiui modo, &
 Ad portitores esse delatam : hanc petam .
 Da. nunquid Geta aliud me uis? Ge. ut bene sit tibi .
 Puer heus . nemon' huc prodit? cape, da hoc Dorcio .

ACTVS PRIMI SCENA III.

ANTI PHO, PHAEDRIA.

- An. Deon' rem redijſſe, ut, qui mihi consultum
 a esse optume uelit,
 Phædria, patrem extimescam, ubi in mentem
 eius aduenti uenit?
 Quod ni fuisset incogitans, ita eum expectarem, ut
 par fuit .

Ph. Quid istuc est? An. rogitas? qui tam audacis facinoraris mihi conscius

sis? quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset,

Neu me cupidum eò impulisset, quod mihi principium est mali.

Nō potitus essem: fuisset tū mihi illos ægre aliquot dies:

At nō quotidiana cura hæc angeret animum. Ph. audio.

An. Dum exspecto quàm mox ueniat, qui adimat hanc mihi consuetudinem.

Ph. Alijs, quia desit quod amant, ægre est; tibi, quia superest, dolet.

Amore abundas Antipho.

Nam tua quidem hercle certe uita hæc expetenda, optandaq; est.

Ita me dij bene ament; ut mihi liceat tam diu, quod amo, frui.

Iam depacisci mortem cupio: tu conijcito cetera,

Quid ego ex hac inopia nunc capiam, & quid tu ex istac copia:

Vt ne addam, quod sine sumptu, ingenuam, liberalem nactus es:

Quod habes, ita ut uoluisti, uxore, sine mala fama: patē

Beatus, ni unū hoc desit, animus qui modeste istac ferat.

Et si tibi res sit cum eo lenone, quocum mihi est, tum sentias.

Ita plerique ingenio sumus omnes: nostri nosmet poenitet.

An. At tu mihi contra nunc uidere fortunatus Phædria, cui de integro est potestas etiam consulendi, quid uelis,

PHORMIO

Retinere, amare, amittere: ego in eū incidi infelix locū,
 Vt neque mihi eius sit amittendi, nec retinendi copia,
 Sed hoc quid est? uideon' ego aduenire huc currentem
 Getam?

Is ipſus eſt. timeo miſer, quam nunc mihi hic rem nunci-
 ciet.

ACTVS PRIMI SCENA IIII.

GETA, ANTIPHO, PHAEDRIA.

Ge. Vllus es Geta, niſi aliquod iam tibi conſilium
 n celere repereris:

Ita ſubito nunc imparatum tanta te impetu-
 dent mala:

Quæ neque uti deuitem ſcio, neque quo modo me inde
 extraham:

Nam non poteſt celari noſtra diutius iam audacia.

An. Quidnam ille commotus uenit? Ge. tum, temporis
 punctum mihi

Ad hanc rem eſt: herus adeſt. An. quid iſtuc eſt mali?

Ge. Quod cum audierit, quod eius remedium inueniam
 iracundiæ?

Loquar ne? incendam. taceam? inſtigem. purgem me?
 laterem lauem.

Eheu me miſerum: cum mihi paueo, tum Antipho me
 excruciat animi:

Eius me miſeret: ſi nunc timeo: is nunc me retinet:

nam

nam absque eo

Esset: recte ego mihi uidissem, et senis essem ultus iracundiam:

Aliquid conuasassem, atque hinc me conijcerem prostrinam in pedes.

An. Quam hic fugam, aut furtum parat?

Ge. sed ubi Antiphonem reperiam? aut qua quaerere insistam uia?

Ph. Te nominat. An. nescio quod magnum hoc nuncio expecto malum.

Ph. Ah, sanu' ne es?

Ge. Domum ire pergam: ibi plurimum est. Ph. reuocemus hominem. An. sta illico. Ge. hem,

satis pro imperio, quisquis es. An. Geta. Ge. ipse est, quem uolui obuiam.

An. Cedo, quid portas, obsecro? atque id, si potes, uerbo expedi.

Ge. Faciam. An. eloquere. Ge. modo apud portum. An. meum ne? Ge. intellexti. An. occidi. Ph. hem.

An. Quid agam? Ph. quid ais? Ge. huius patrem uidisse me, patruum tuum.

An. Nam quod ego huic nunc subito exitio remedium inueniam miser?

Quod si eò meae fortunæ redeunt, Phanium abs te ut distrahar;

Nulla est mihi uita expetenda. Ge. ergo istæ cum ita sint Antipho,

Tanto magi te aduigilare æquom est. Fortes, fortuna adiuuat.

An. Non sum apud me. Ge. atqui opus est nunc, cum maxime,

xume, ut sis Antipho:

Nam si senserit te timidum pater esse, arbitrabitur
Commeruisse culpam. Ph. hoc uerum est. An. nō pos-
sum immutarier.

Ge. Quid si aliquid grauius tibi nunc faciundum foret?
An. Cum hoc non possum, illud minu' possem. G. hoc ni-
hil est Phædria: ilicet:

Quid conterimus operam frustra, quin abeam? Ph. et
quidem ego. An. obsecro,

Quid si assumulabo? satin' est? Ge. garris. An. uoltum
contemplamini, hem,

Satin' sic est? Ge. non. An. quid si sic? Ge. propemio-
dum. An. quid si sic? Ge. sat est:

Hem istuc serua, & uerbum uerbo, par pari ut rea-
spondeas,

Ne suis te iratus sœnidictis protelet. An. scio.

Ge. Vi coactum te esse inuitum, lege, iudicio: tenes?

Sed quis hic est senex, quem uideo in ultima platea?
An. ipse est.

Non possum adesse. Ge. ah quid agis? quò abis Anti-
pho? mane,

Mane inquam. An. egomet me noui, & peccatum
meum:

Vobis commendo Phanium, & uitam meam.

Ph. Geta, quid nunc fiet? Ge. tu iam lites audies:

Ego plectar pendens, nisi quid me fefellerit.

Sed quod modo hic nos Antiphonem monuimus,

Id nosmet ipsos facere oportet Phædria.

Ph. Aufer mihi oportet: quin tu, quod faciam, impera.

Ge. Meministin' olim ut fuerit uostra oratio

In re incipiunda ad defendendam noxiam?

Iustam illam causam, facilem, uincibilem, optumam.

Ph. Memini .G. hem nūc ipsa est opus, aut, si quid potest
Meliore, & callidiorē. Ph. fiet sedulo.

Ge. Nunc prior adito tu: ego in insidijs hic ero
Succenturiatus, si quid deficies. Ph. age.

ACTVS PRIMI SCENA V.

DEMIPHO, GETA, PHAEDRIA.

De. Ta ne tandem uxorem duxit Antipho iniuf-
su meo?

Nec meum imperium: age, mitto imperium:
non similtatem meam

Reuereri? saltem non pudere? o facinus audax, o Geta
Monitor. Ge. uix tandem. De. quid mihi dicent? aut
quam causam reperient?

Demiror .G. atqui repperi iam: aliud cura. De. an ne
hoc dicent mihi?

Inuitus feci: lex coegit. audio, & fateor. Ge. placet.

De. Verum scientem, tacitū causam tradere aduersarijs,
Etiam ne id lex coegit? Ph. illud durum. Ge. ego ex-
pediam: sine.

De. Incertum est, quid agam, quia præter spem, atque
incredibile hoc mihi accidit.

Ita sum iritatus, animum ut nequeam ad cogitandum
instituire.

Quamobrem omnes, cum secundæ res sunt maxime,
tum maxime

Meditari

Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærum-
nam ferant:

Pericla, damna, exilia peregre rediens semper cogitet,
Aut fili peccatū, aut uxoris mortē, aut morbum filie:
Communia esse hæc, fieri posse: ut ne quid animo sit
nouum:

Quicquid præter spem eueniat, omne id deputare esse
in lucro.

Ge. O Phædria, incredibile est, quanto herum anteo sa-
pientia.

Meditata mihi sunt omnia mea incommoda: herus si
redierit,

Molendum usque in pistrino: uapulandum: habenda
compedes:

Opus ruri faciendum: horum nil quicquam accidet
animo nouum.

Quicquid præter spem eueniet, omne id deputabo esse
in lucro.

Sed quid hominem cessas adire, & blande in principio
alloqui?

De. Mei fratris uideo filium ire mihi obuiam.

Ph. Mi patruæ saluæ. De. saluæ: sed ubi est Antipho?

Ph. Saluom aduenire. De. credo: hoc responde mihi.

Ph. Valet: hic est: sed satin' omnia ex sententia?

De. Vellem quidem. Ph. quid istuc? De. rogitas Phædria?

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

Ph. Eho, an id succenses nunc illi? Ge. artificem probum.

De. Ego ne illi non succenseam? ipsum gestio

Dari mi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat

Lenem patrem illum factum me esse accerimum.

Ph. Atqui nil fecit patruæ, quod succenseas.

De. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:

Vnum cognoris, omnes noris. Ph. haud ita est.

De. Hic in noxa est, ille ad defendendam causam adest.

Cum ille est, hic præsto est: tradunt operas mutuas.

Ge. Probe eorum facta imprudens depinxit senex:

De. Nam ni hæc ita essent, cum illo haud stares Phædria.

Ph. Si est patruæ, culpam ut Antipho in se admisit,

Ex qua re minus rei foret, aut famæ temperans:

Non causam dico, quin, quod meritus est, ferat.

Sed si quis forte malitia fretus sua,

Insidias nostræ fecit adolescentiæ,

Ac uicit: nostra ne ea culpa est, an iudicum,

Qui sæpe propter inuidiam adimunt diuiti,

Aut propter misericordiam addunt pauperi?

Ge. Ni nosses causam, crederem uera hunc loqui.

De. An quisquam iudex est, qui possit noscere

Tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas,

Ita ut ille fecit? Ph. functus adolescentuli est

Officium liberalis: postquam ad iudices

Ventum est, non potuit cogitata proloqui:

Ita eum tum timidum obstupescit pudor.

Ge. Laudo hunc: sed cesso adire quamprimum senem?

Here salue: saluom te aduenisse gaudeo. De. oh,

Bone custos salue, columen uero familiæ,

Cui commendauit filium hinc abiens meum.

Ge. Iam dudum te omnes nos accusare audio,

Immerito, & horum me omnium immeritissimo:

Nam quid me in hac re facere uoluisti tibi?

Seruom hominem causam orare leges non sinunt:

Neque

Dum tibi sit, quod placeat: ille ringitur, tu rideas:
 Prior bibas, prior decumbas: cena dubia apponitur?
 Ge. Quid istuc uerbi est? Ph. ubi tu dubites, quid sumas
 potissimum.

Hæc, quum rationem ineas, quàm sint suauiâ, et quàm
 cara sint;

Ea qui præbit, nõ tu hunc habeas plane præsentem deũ.

Ge. Senex adest. uide quid agas: prima coitio est acerrima:
 Si eam sustinueris, post illa iam, ut lubet, ludas licet.

ACTVS SECVNDI SCENA II.

DEMIPHO, GETA, PHORMIO.

D. N unquam cuiquam contumeliosius
 e Audistis factam iniuriam, quàm hæc est
 mihi?

Adeste quæso. Ge. iratus est. Ph. quin tu hoc age:

Iam ego hunc agitabo. pro deum immortalium,

Negat Phanium esse hanc sibi cognatam Demipho?

Hanc Demipho negat esse cognatam? Ge. negat.

De. ipsum esse opinor, de quo agebam. sequimini.

Ph. Neque eius patrem se scire, qui fuerit? Ge. negat.

Ph. Nec stilphonem ipsum scire, qui fuerit? G. negat.

Ph. Quia egens relicta est misera, ignoratur parens,
 Neglegitur ipsa: uide, auaritia quid facit.

Ge. Si herum insimulabis auaritiæ, male audies.

De. O audaciam; etiam me ultro accusatum aduenit.

Ph. Nam iam adolescenti nihil est quod succenseam,
 si illum minus norat: quippe homo iam grandior,

pauper